

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ»

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

Z05T8F6, Астана қаласы,
«Есіл» ауданы, Мәңгілік Ел даңғылы, 57А ғимараты
тел.: +7 717 2775577, факс: +7 717 2554577
E-mail: hq@nationalbank.kz

РЕСПУБЛИКАНСКОЕ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ

«НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

Z05T8F6, город Астана,
район «Есиль», проспект Мәңгілік Ел, здание 57А
тел.: +7 717 2775577, факс: +7 717 2554577
E-mail: hq@nationalbank.kz

№

Қазақстан Республикасы Парламенті
Мәжілісінің депутаттары –
«RESPUBLICA» партиясы фракциясының мүшелері:
Р. Берденовке
А. Қожаназаровқа
О. Құсбековке
Н. Тауға
Д. Наумоваға

2024 жылғы 25 қаңтардағы № ДС-7 және 2024 жылғы 26 қаңтардағы №4-11-91 сауалдарға

Құрметті депутаттар!

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі – Ұлттық Банк) банктердің қолма-қол ақшасыз төлемдерді қабылдау кезіндегі эквайрингтік комиссияларына қатысты Сіздің сұрауыңызды қарап, мыналарды хабарлайды.

«Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы» Қазақстан Республикасы Заңның 39-бабының 1-тармағына сәйкес сыйақы мөлшерлемелері мен комиссиялар, сондай-ақ банк қызметтерін көрсеткені үшін тарифтерді банктер, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген шектеулерді ескере отырып дербес белгілейді

Эквайрингтік қызметтер үшін банктердің тарифтері (төлем карточкаларын пайдалана отырып төлемдерді қабылдауды ұйымдастыру бойынша) нарықтық талаптарға сәйкес бәсекелестік негізде қалыптастырылады.

Банктер тарифтерді белгілеу бойынша сараланған тәсілдерді қолданады. Өз карточкаларын және басқа банктер эмиссиялаған карточкаларды қабылдауға арналған тарифтер әр түрлі болады. Бұл карточкалық төлемдерге қызмет көрсету ерекшеліктеріне, атап айтқанда басқа банктердің карточкаларын қабылдау кезінде банкаралық комиссияны (interchange) төлеу қажеттілігімен байланысты.

Анықтама үшін: Халықаралық төлем жүйелері (Visa, Mastercard, UnionPay) белгілейтін және реттейтін interchange – банкаралық комиссия (кәсіпкердің банкі карта ұстаушының банкіне төлейтін эквайрингтік комиссияның бір бөлігі) эквайрингтік комиссияның құрамдас бөлігі болып табылады.

Сонымен қатар, эквайрингтік комиссияның мөлшері көптеген факторларға, оның ішінде сауда және қызмет көрсету субъектілері айналымының көлеміне байланысты. Сонымен қатар, банктердің өтеусіз негізде POS-терминалдарды орнатуды қоса алғанда, бизнес субъектілеріне қызмет көрсету үшін ақпараттық жүйелерді, байланыс арналарын дамытуға, клиенттердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге, инфрақұрылым құруға және қолдауға ақшаны дербес инвестициялайтынын назарға алған дұрыс.

Өз кезегінде төлем карточкаларын ұстаушыларға бонустық бағдарламалар, жыл сайынғы тегін қызмет көрсету, кэшбэк, акциялар ұсынылады. Бұл ретте төлем карточкасын ұстаушы жеке тұлғадан қолма-қол ақшасыз төлем жасаған кезде комиссия ұсталмайтынын ескеру қажет. Сонымен қатар, мемлекеттік органдар мен банктердің сындарлы жұмысының нәтижесінде банктердің мобильді қосымшалары арқылы бірқатар төлемдер – мысалы, коммуналдық төлемдерді, ұялы байланысты, мемлекеттік қызметтер мен салықтарды төлеу халыққа тегін көрсетіледі. Сондай-ақ, бұл сервистердің жұмыс істеуі банктік ақпараттық жүйелерді жетілдіруге және әртүрлі платформалармен, мемлекеттік дерекқорлармен интеграциялауға салымды қажет етеді.

Осыған байланысты эквайрингтік комиссия – аталған сервистерді қолдау мен дамыту үшін негізгі табыс көзі болып табылады.

Мемлекет қаржы нарығына қатысушылармен бірлесіп қолма қол ақшасыз төлемдер инфрақұрылымын кеңейту және сервистерді цифрландыру бойынша жүргізген жұмыстардың нәтижесінде Қазақстан Республикасында эквайрингтік комиссия мөлшерлемелерінің мөлшері біртіндеп төмендеуде. Мәселен, 5 жылдық кезеңде, 2023 жылға қарай эквайрингтік комиссияның орташа мөлшері 2%–5%-дан 0,5–2,3%-ға дейін төмендеді (*кәсіпкердің қызметіне, операция түріне және төлем құралына байланысты*).

Сонымен қатар, 2022 жылғы қазанда Ұлттық Банк VISA, Mastercard, UnionPay халықаралық төлем жүйелерімен (*бұдан әрі – ХТЖ*) төлем карточкаларының әрбір сегменті (*жаппай, премиум, суперпремиалды*) бөлінісінде банкаралық комиссия (interchange) мөлшерлемелерін 2 есеге кезең-кезеңімен төмендету туралы келісімге қол қойды.

2024 жылғы 1 қаңтардан бастап жаппай сегменттің төлем карточкалары (*Classic, Gold және т.б.*) үшін банкаралық комиссияның шекті мөлшерлемелері 1,80% – 2,0%-дан 1,50%-ға дейін төмендеді (*бірінші кезең*), 2025 жылғы 1 қаңтардан (*екінші кезең*) бастап 1,0%-ға дейін төмендеу болады.

Сонымен қатар 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап бірқатар банктерде эквайрингтік мөлшерлемелер:

- «Банк ЦентрКредит» АҚ өз карталары бойынша 0,6 пайыздық тармаққа (*1%-дан 0,4%-ға дейін*), бөгде карталар бойынша – 0,8 пайыздық тармаққа (*3%-дан 2,2%-ға дейін*);

- «ForteBank» АҚ өз карталары бойынша 0,7 пайыздық тармаққа (*кәсіпкерлердің жекелеген санаттары бойынша 1,2%-дан 0,5%-ға дейін*), бөгде карталар бойынша – 0,5 пайыздық тармаққа (*кәсіпкерлердің жекелеген санаттары бойынша 1,5%-дан 1%-ға дейін*);

- «First Heartland Jusan Bank» АҚ өз карталары бойынша 0,6 пайыздық тармаққа (*кәсіпкерлердің жекелеген санаттары бойынша 1,5%-дан 0,9%-ға дейін*), бөгде карталар бойынша – 1,3 пайыздық тармаққа (*қызмет саласына байланысты 2,2%-дан 0,9%-ға дейін*);

- «Bank RBK» АҚ өз карталары бойынша 0,5 пайыздық тармаққа (*2,7%-дан 2,2%-ға дейін*), бөгде карталар бойынша – 1 пайыздық тармаққа (*мөлшерлеменің 3,5%-дан 2,5%-ға дейін төмендеуі*);

- «BerekeBank» АҚ Дара кәсіпкерлер үшін жаңа арнайы тарифтер енгізді: өз карталары бойынша – 0,5%-ға, бөгде карталар бойынша – 0,9%-ға төмендеді.

Сонымен қатар, ірі эквайер банктердің тарифтері:

- «Қазақстан Халық Банкі» АҚ – QR-нұсқаулар бойынша 0,5%, өз карталары бойынша 1%, басқа банктердің карталары бойынша 1,5%.

- «Kaspi Bank» АҚ – QR-нұсқаулар бойынша 0,95%, кәсіпкердің қызметіне байланысты өз карталары бойынша 1,2%-дан 1,75%-ға дейін және басқа банктердің карталары бойынша 2,3% болды.

Осылайша, қазіргі уақытта нарықтық принциптерге сәйкес банктердің эквайрингтік қызметтерге тарифтерін нақты төмендету жалғасуда.

Қаржы ұйымдарының эквайрингтік қызметтен түсетін кірістеріне салық салуға қатысты, банктердің эквайрингтік қызметтер көрсетуден түсетін кірістеріне, қызметтердің басқа түрлері сияқты, жалпыға бірдей белгіленген тәртіппен және коммерциялық қызметтен түсетін кірістерге салық салудың жалпы қабылданған қағидаттарына сәйкес салық салынатынын атап өтеміз.

Өз кезегінде шектеу шараларын, оның ішінде эквайрингтік комиссиялардың мөлшерлемелерін әкімшілік әдістермен төмендетуді қабылдау Мемлекет басшысының тапсырмасы (*тапсырма Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2024 жылғы 7 ақпандағы кеңейтілген отырысы шеңберінде берілген*) бойынша қазіргі уақытта жүзеге асырылып жатқан экономиканы одан әрі ырықтандыруға, мемлекеттің қатысуын төмендетуге және экономикадағы артық реттеу мен шектеулерді алып тастауға бағытталған мемлекеттік саясат шараларына **қарама қайшы келеді**.

Сонымен қатар, банктердің сауда комиссияларын әкімшілік реттеу көрсетілетін төлем қызметтері нарығының дамуына теріс әсер етуі мүмкін, төлем желісін кеңейтуге, инновацияларды дамытуға және көрсетілетін қаржылық қызметтерді цифрландыруға инвестициялар көлемінің төмендеуіне және өз шығыстарын өтеу мақсатында банктердің төлем және қаржы сервистеріне комиссияларының ұлғаюына, оның ішінде тегін сервистердің (*билеттерді комиссиясыз сатып алу, тегін жеткізу, мемлекеттік қызметтер және т.б.*) күшін жоюға әкелуі мүмкін және нәтижесінде түпкілікті тұтынушылар үшін шығасылар артуы мүмкін.

Осылайша, қолма-қол ақшасыз төлемдер көлемінің қысқару және көлемнің қолма-қол ақша айналысына өту тәуекелдері туындайды, бұл көлеңкелі экономика ауқымының өсуіне және ақша ағынының ашық болмауына әкеп соғады.

Халықаралық тәжірибе эквайрингтік комиссияның мөлшерлемелерін реттеу бойынша **табысты тәжірибелердің жоқтығын көрсетеді**. Мәселен, **Беларусь Республикасында** 2005-2010 жылдары эквайринг тарифтерін мемлекеттік реттеу

қолданылды, ол 2011 жылы банктердің қолма-қол ақшасыз төлемдерді дамытуға қызығушылығының төмендеуіне, төлем инфрақұрылымын дамытудың «тоқырауына» және соның салдарынан қолма-қол ақшасыз есеп айырысу көлемінің қысқаруына байланысты жойылды.

Еуропалық Одақ пен Ұлыбритания елдерінде эквайрингтік тарифтер реттелмейді. **Ресей Федерациясында** карточкалық төлемдер бойынша банктердің эквайрингтік комиссияларының мөлшері орта есеппен 1,5-тен 2,3%-ға дейін құрайды, бұл ретте Орталық банк COVID-19 пандемиясы кезінде – 2020 жылғы 15 сәуір мен 30 қыркүйек аралығында және 2022 жылғы 18 сәуір мен 31 тамыз аралығында кәсіпкерлер мен халықты қолдау мақсатында эквайрингтік комиссиялардың мөлшерлемелері бойынша тек уақытша шектеулер қолданды. Эквайрингтік комиссияларды әкімшілік реттеу тұрақты негізде жүзеге асырылмайды.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты банктердің эквайрингтік комиссияларын реттеу орынсыз деп санаймыз.

Бұл ретте Ұлттық Банктің экономикалық қауіпсіздікке, қаржы нарығының тұрақты жұмыс істеуіне қатер төнген кезде, өзге де жағдайларда, оның ішінде төтенше жағдайдың қолданылу кезеңі сияқты ерекше жағдайларда ғана іске асырылатын эквайрингтік комиссияның және interchange комиссиясының шекті мөлшерлемелерін реттеу жөніндегі өкілеттігін заңнамалық тұрғыдан бекітуге болады деп санаймыз.

Қазіргі уақытта қаржы нарығына қатысушылар төлем карточкаларына балама болатын мобильді, QR және биометриялық төлемдерді қолдануға негізделген төлем құралдарын белсенді енгізуде. Мұндай жағдайларда Ұлттық Банк шетелдік провайдерлерден тәуелсіз Ұлттық төлем жүйесін құруда, ол ішкі есеп айырысулардың қауіпсіздігі мен үздіксіздігі міндеттерін шешумен қатар, жаңа төлем құралдары бойынша банкаралық есеп айырысуларды ілгерілетуді және жүргізуді қамтамасыз етеді, бұл кәсіпкерлер үшін мөлшерлемесі транзакция сомасының 1%-нан аспайтын барынша төмен банк комиссиялары бойынша қолма-қол ақшасыз төлемдерді қабылдауда ХТЖ шешімдеріне балама бола алады.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, Ұлттық Банк нарықтық қағидаттарда банктердің эквайрингтік комиссияларының мөлшерлемелерін төмендету үшін жағдайлар жасайды

Төраға

Т. Сүлейменов

*Орындаушы: Ш.А. Тлеубергенов,
Тел: 8 717 2 77 53 54*

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ»

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

Z05T8F6, Астана қаласы,
«Есіл» ауданы, Мәңгілік Ел даңғылы, 57А ғимараты
тел.: +7 717 2775577, факс: +7 717 2554577
E-mail: hq@nationalbank.kz

РЕСПУБЛИКАНСКОЕ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ

«НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

Z05T8F6, город Астана,
район «Есиль», проспект Мәңгілік Ел, здание 57А
тел.: +7 717 2775577, факс: +7 717 2554577
E-mail: hq@nationalbank.kz

№ _____

Депутатам Мажилиса
Парламента Республики
Казахстан-членам Фракции партии «RESPUBLICA»:
Р. Берденову
А. Қожаназарову
О. Құспекову
Н. Тау
Д. Наумовой

На запросы № ДС-7 от 25.01.2024 года и №4-11-91 от 26.01.2024г.

Уважаемые депутаты!

Национальный Банк Республики Казахстан (далее – *Национальный Банк*), рассмотрев Ваш запрос касательно эквайринговых комиссий банков при приеме безналичных платежей, сообщает следующее.

Согласно пункту 1 статьи 39 Закона Республики Казахстан «О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан», ставки вознаграждения и комиссии, а также тарифы за оказание банковских услуг устанавливаются банками, организациями, осуществляющими отдельные виды банковских операций, самостоятельно с учетом ограничений, установленных законами Республики Казахстан.

Тарифы банков за эквайринговые услуги (*по организации приема платежей с использованием платежных карточек*) формируются на конкурентной основе в соответствии с рыночными условиями.

При этом, банками применяются дифференцированные подходы по установлению тарифов. Тарифы для приема собственных карточек и карточек, эмитированных другими банками, различаются. Это обусловлено особенностями обслуживания карточных платежей, в частности необходимостью уплаты межбанковской комиссии (interchange) при приеме карточек других банков.

Справочно: составной частью эквайринговой комиссии является межбанковская комиссия – interchange (часть эквайринговой комиссии, выплачиваемой банком

предпринимателя банку держателя карты), которая устанавливается и регулируется Международными платежными системами (Visa, Mastercard, UnionPay).

Кроме того, размер эквайринговой комиссии зависит от многих факторов, в том числе от объема оборотов субъектов торговли и услуг. Следует также принять во внимание, что банки самостоятельно инвестируют деньги в развитие информационных систем, каналов связи, обеспечение безопасности клиентов, создание и поддержание инфраструктуры для обслуживания субъектов бизнеса, включая установку на безвозмездной основе POS-терминалов.

В свою очередь, держателям платежных карточек предоставляются бонусные программы, бесплатное годовое обслуживание, кэшбэк, акции. При этом следует учесть, что с держателя платежной карточки – физического лица при безналичной оплате комиссия не удерживается.

Кроме того, в результате конструктивной работы государственных органов и банков, целый ряд платежей через мобильные приложения банков оказываются населению на бесплатной основе – к примеру оплата коммунальных платежей, сотовой связи, государственных услуг и налогов. Вместе с тем, функционирование данных сервисов также требует вложений в доработку банковских информационных систем и интеграций с различными платформами, государственными базами данных.

В этой связи, эквайринговая комиссия является основным источником поддержания и развития указанных сервисов банков.

В результате проведенных государством совместно с участниками финансового рынка работ по расширению инфраструктуры безналичных платежей и цифровизации сервисов в Республике Казахстан происходит постепенное снижение размеров ставок эквайринговых комиссий. Так, за 5-летний период, к 2023 году средние размеры эквайринговых комиссий, снизились с 2%-5% до 0,5-2,3% *(в зависимости от деятельности предпринимателя, типа операции и инструмента оплаты).*

Кроме того, в октябре 2022 года Национальным Банком было подписано Соглашение с Международными платежными системами (далее - МПС) VISA, Mastercard, UnionPay о поэтапном снижении ставок межбанковской комиссии (interchange) в 2 раза в разрезе каждого сегмента платежных карточек *(массовый, премиум, суперпремиальный).*

Так, с 1 января 2024 года для платежных карточек массового сегмента *(Classic, Gold и др.)* предельные ставки межбанковской комиссии уменьшились с 1,80%-2,0% до 1,50% *(первый этап)*, с 1 января 2025 года *(второй этап)* произойдет снижение до 1,0%.

Кроме того, с 1 января 2024 года эквайринговые ставки уже снизились в ряде банков:

- АО «Банк ЦентрКредит» по собственным картам на 0,6 процентных пункта *(от 1% до 0,4%)*, по чужим картам – 0,8 процентных пункта *(от 3% до 2,2%)*;

- АО «ForteBank» по собственным картам на 0,7 процентных пункта *(от 1,2% до 0,5% по отдельным категориям предпринимателей)*, по чужим картам – на 0,5 процентных пункта *(от 1,5% до 1% по отдельным категориям предпринимателей)*;

- АО «First Heartland Jusan Bank» по собственным картам на 0,6 процентных пункта *(от 1,5% до 0,9% по отдельным категориям предпринимателей)*, по чужим картам – на 1,3 процентных пункта *(от 2,2% до 0,9% в зависимости от сферы деятельности)*;

- АО «Bank RBK» по собственным картам на 0,5 процентных пункта (*от 2,7% до 2,2%*), по чужим картам – на 1 процентный пункт (*снижение ставки от 3,5% до 2,5%*);

- АО «BerekeBank» ввело новые специальные тарифы для Индивидуальных предпринимателей: по собственным картам – 0,5%, по чужим картам – 0,9%.

Вместе с тем, тарифы крупнейших банков-эквайеров составляют:

- АО «Народный Банк Казахстана» - 0,5% по QR-указаниям, 1% по собственным картам, 1,5% по картам других банков;

- АО «Kaspi Bank» - 0,95% по QR-указаниям, от 1,2% - 1,75% по собственным картам, в зависимости от деятельности предпринимателя и 2,3% по картам других банков.

Таким образом, в настоящее время продолжается реальное снижение тарифов банков на эквайринговые услуги в соответствии с рыночными принципами.

Касательно налогообложения доходов финансовых организаций от эквайринговой деятельности, отмечаем, что доходы банков от оказания эквайринговых услуг, как и по другим видам услуг, облагаются налогами в общеустановленном порядке и в соответствии с общепринятыми принципами налогообложения доходов от коммерческой деятельности.

В свою очередь, принятие ограничительных мер, в том числе по снижению ставок эквайринговых комиссий административными методами, **вступает в противоречие** с реализуемыми в настоящее время по поручению Главы государства (*поручение дано в рамках расширенного заседания Правительства Республики Казахстан от 7 февраля 2024 года*) мерами государственной политики, направленными на дальнейшую либерализацию экономики, снижение участия государства и исключение избыточного регулирования и ограничений в экономике.

Кроме того, введение административного регулирования торговых комиссий банков может негативно отразиться на развитии рынка платежных услуг, привести к снижению объемов инвестиций в расширение платежной сети, развитие инноваций и цифровизации финансовых услуг и к увеличению комиссий банков на платежные и финансовые сервисы в целях компенсации своих расходов, в том числе отмене бесплатных сервисов (*покупка билетов без комиссий, бесплатные доставки, государственные услуги и др.*) и, как следствие, увеличение издержек для конечных потребителей.

Таким образом, возникают риски сокращения объемов безналичных платежей и уход объемов в наличный оборот, что повлечет рост масштабов теневой экономики и отсутствие прозрачности денежных потоков.

Международный опыт показывает **отсутствие успешных практик** по регулированию ставок эквайринговой комиссии. К примеру, в **Республике Беларусь** в 2005-2010 годах применялось государственное регулирование тарифов на эквайринг, которое в 2011 году было отменено, в связи со снижением у банков интереса в развитии безналичных платежей, «застоем» развития платежной инфраструктуры и как следствие, сокращением объемов безналичных расчетов. В странах **Европейского Союза и Великобритании** эквайринговые

тарифы не регулируются. В **Российской Федерации** размеры эквайринговых комиссий банков по карточным платежам составляют в среднем от 1,5 до 2,3%, при этом Центральным банком применялись лишь временные ограничения по ставкам эквайринговых комиссий в целях поддержки предпринимателей и населения во время пандемии COVID-19 – в период с 15 апреля по 30 сентября 2020 года и с 18 апреля по 31 августа 2022 года. Административное регулирование эквайринговых комиссий на постоянной основе не осуществляется.

В связи с вышеизложенным, считаем нецелесообразным введение административного регулирования эквайринговых комиссий банков.

При этом, считаем возможным законодательно закрепить полномочия Национального Банка по регулированию предельных ставок эквайринговой комиссии и межбанковской комиссии interchange в особых случаях - при наличии угроз экономической безопасности, стабильному функционированию финансового рынка, в иных случаях, в том числе в период действия чрезвычайного положения.

В настоящее время участниками финансового рынка активно внедряются альтернативные платежным карточкам инструменты оплаты, основанные на применении мобильных, QR и биометрических платежей. В этих условиях Национальный Банк выстраивает независимую от иностранных провайдеров Национальную платежную систему, которая помимо решения задач безопасности и бесперебойности внутренних расчетов, обеспечит продвижение и проведение межбанковских расчетов по новым платежным инструментам, что создает для предпринимателей альтернативу решениям МПС в приеме безналичных платежей по более низким банковским комиссиям, ставка по которым составит не более 1% от суммы транзакции.

С учетом вышеизложенного, Национальным Банком создаются условия для снижения ставок эквайринговых комиссий банков на рыночных принципах.

Председатель

Т. Сулейменов

*Исполнитель: Глеубергенов Ш.А.,
тел: 8 717 2 77 53 54*